

581.5(082)

1178

Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОБЛЕМИ
ЕКОЛОГІЇ
ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ
ОСВІТИ**

охоплює ділянку долини, каньйоноподібність якої виникла в результаті відсипання з обох боків відвалів (висотою до 60-100 м) Південного ГЗК аж до самого русла ріки; 2) канал р.Інгулець, збудований для відведення цього водотоку за межі північно-східного крила кар'єру Південного ГЗК; подібні об'єкти можна рекомендувати як екокоридори;

- *пошук для взяття під охорону провалів підземних рудників*; провальні ландшафти Кривбасу є унікальним техногенним явищем для України; основними урочищами є зони зрушення та власне провальні утворення (лійки, котловини, каньйони глибиною до 100-150 м); більшість провальних зон засипані але деякі вторинно майже не перетворені; до таких можливих заповідних об'єктів слід віднести провали РУ ім.Р.Люксембург, РУ ім.Леніна, РУ ім.Кірова, Інгулецького ГЗК; *провальні зони – типові утворення, як об'єкти під екоцентри*;

- *штучні лісові масиви та лісосмуги*; перші можна рекомендувати як екоцентри, другі як екокоридори, причому саме лісосмугам належатиме роль з'єднувача техногенних та умовно природних (балочно і долинно-степових) екоцентрів.

Визнання нового природоохоронного підходу створює передумови для більш глибокого і ширшого погляду на мету та завдання створення екомережі на регіональному та локальному рівнях. Зовсім по іншому сприймається сучасна природа, її зміст, можливості заповідання природних об'єктів. Положення нового підходу мають бути осмислені не лише на науковому, а й законодавчому рівнях. В закон «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» мають бути внесені відповідні доповнення.

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКА ПРОФЕСІЙНИХ ЕКОЛОГІВ

Гнідуша Н.В.
Криворізький державний педагогічний університет

Екологічна освіта в контексті концепції стійкого розвитку набуває статус системоутворюючого фактору освіти в цілому, визначає його стратегічну мету та провідні напрямки.

Мета екологічної освіти – це виховання в кожній людині екологічної культури на основі знань закономірностей функціонування систем та шляхів припустимих змін, розуміння самоцінності природи, необхідності її максимально можливого збереження для майбутніх поколінь. Система освіти покликана не просто відповідати реаліям часу, вона повинна також бути орієнтована на майбутнє, створювати інтелектуальні передбачення для гармонійного розвитку людини, її природного, соціокультурного та технологічного оточення. Цільова установка системи освіти, її основний зміст незмінно корегується у

відповідності до новітніх досягнень науки та практики.

Реально система освіти завжди відстає від переднього краю наукових досліджень. Враховуючи специфіку екологічної проблеми, таке відставання повинно бути зведено до мінімуму. Із загальних положень слідує, що всебічна екологічна освіта можлива, якщо сформувалась відповідна теоретична система знань і потреба в її подальшому розвитку.

Соціально-політичною підставою екологічної освіти слід вважати признане світовим суспільством право людини на благоприємне життєве середовище.

Теоретичною основою екологічної освіти є біологічна та геологічна екологія, екологія людини, соціальна екологія та інші екологічні дисципліни.

Виділяють два основних напрямки екологічної освіти: виховання в душі загальних ідей охорони природи та бережливого ставлення до неї та набуття спеціальних професійних знань про загальні закономірності існування природних та антропогенних екосистем.

Обидва ці напрямки взаємопов'язані, бо в їх основі лежить пізнання принципів, закономірностей екології. Таким чином, система екологічної освіти взагалі повинна бути націлена, по-перше, на підготовку професійних екологів, по-друге, на оволодіння спеціалістами самих різних областей загальної екологічної культури.[2]

У вищих закладах України здійснюється підготовка бакалаврів та спеціалістів широкого профілю за професійним спрямуванням 0708 "Екологія", яка охоплює зміст і рівень вищої освіти бакалавра екології 6.070801 "Екологія" і спеціаліста екології 7.070801 "Екологія".

Бакалавр-еколог орієнтований проводити нову екологічну політику на підприємствах різної форми власності, працювати в природоохоронних установах та науково - дослідних інститутах. Спеціалісти-екологи професійну діяльність здійснюють у центральних законодавчих і виконавчих державних структурах з регулюванням природоохоронної діяльності та ядерної і радіаційної безпеки, управління радіаційною безпекою, в наукових установах, проектних організаціях, підприємствах екологічного спрямування тощо.

Першочерговим завданням розвитку вищої екологічної освіти є розробка програм навчальних курсів з екології згідно з вимогами часу, міжнародними принципами, можливостями ВНЗ, потребами регіонів та відповідних стандартів.

При визначенні змісту вищої екологічної освіти і підборі матеріалів для залучення у навчальні програми необхідно орієнтуватися на наступні критерії: наукову достовірність екологічних показників і процесів; що відбувається у біосфері; просторово-географічні особливості екологічних явищ, відмінність галузевих, локальних, регіональних і глобальних екологічних проблем і зв'язки між ними з врахуванням руху від близького до далекого; адекватне відображення

базових понять (рівні існування, цикли, всезагальні взаємозв'язки, демографічний вибух, розвиток, сумісний з довкіллям), збалансований біологічний, технологічний і соціологічний підхід при вирішенні сучасних екологічних проблем.

В навчальному плані Криворізького педуніверситету на бакалаврському рівні ("Екологія та охорона навколишнього середовища") передбачено курс екології, який би включав необхідні теоретичні і практичні аспекти, а також з блоку прикладних екологічних дисциплін у блоці вибіркових професійно-орієнтованих дисциплін.

На рівні підготовки "спеціаліст" та "магістр" (в майбутньому) ми надаємо перевагу підготовці фахівців-екологів профілю "Екологія садового та паркового господарства", який необхідний Криворізькому регіону.

Освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра передбачено викладання професійно-орієнтованих дисциплін: "Загальна екологія", "Екологія рослин", "Екологія тварин", "Екологія людини", "Ландшафтна екологія", "Моніторинг навколишнього середовища", блок дисциплін напрямку "Прикладної екології", "Екологічний менеджмент", "Економіка природокористування і природоохоронної діяльності", "Нормування антропогенних навантажень", "Екологічна економіка", "Екологічна геологія", тощо.

Програми підготовки фахівців-екологів передбачають:

- здобуття відповідного обсягу теоретичних знань з екології, орієнтованих на майбутню галузеву діяльність;

- розвиток необхідного обсягу практичних екологічних знань в галузі охорони довкілля та раціонального природокористування, уміння самостійно аналізувати і моделювати екологічні ситуації з орієнтацією на управління ними;

- розвиток усвідомлення реальності екологічної кризи і шляхів її запобігання;

- здобуття навичок у розв'язанні галузевих, загальних локальних і регіональних екологічних проблем, уміння користуватися екологічними нормативно-правовими документами;

- розвиток здатності оцінювати екологічні ситуації і здійснювати заходи по охороні довкілля з позиції сучасної екології, політики, економіки, законодавства;

- формування активної громадської позиції щодо вирішення проблем захисту довкілля і збереження біосфери;

- вміння активно користуватись сучасними інформаційними технологіями для вирішення екологічних завдань.

Обов'язковим є введення в навчальний процес лабораторних і практичних занять з екології, польових і виробничих екологічних практик на базі структурних підрозділів Мінекоресурсів, органів державної влади. Тематика курсових та кваліфікаційних робіт (проектів) передбачає урахування реальних потреб Криворізького регіону та

держави з охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування.

Велике значення для підвищення рівня вищої екологічної освіти мають: міжвузівські, регіональні і міжнародні контакти викладачів і студентів; зв'язки з громадськими організаціями; регулярний обмін досвідом, стажування, кома, виконання спільних екологічних проєктів, науково-дослідних програм і видання посібників методичних матеріалів, що все це можливо і відбувається в екологічному науковому та науково-методичному центрі на базі кафедри ботаніки та екології Криворізького педагогічного університету.

Література:

1. Дробноход М.І., Вольвач Ф.В. Екологія в освітньому полі України: методологія та зміст // Освіта і управління. – К. Т. 3, № 3, 1999. – С. 151-153.
2. Мамедов Н.М. Концепция устойчивого развития и экологическое образование // Сборник «Экология и география». – М.: МО РФ, 1995. – С. 25-28.

МИКРОЭЛЕМЕНТЫ - ТЯЖЕЛЫЕ МЕТАЛЛЫ В ПОЧВАХ ЛЕСНЫХБИОГЕОЦЕНОЗОВ ДОЛИННО-ТЕРРАСОВОГО ЛАНДШАФТА ПРИСАМРЬЯ ДНЕПРОВСКОГО

Цветкова Н.Н.

Днепропетровский национальный университет

Исследованием охвачены почвы основных типов лесных биогеоценозов прирусловой, центральной, притеррасной поймы и арены р. Самары:

- пойменно-лесные, черноземовидные, малогумусные, сильновыщелоченные, супесчаные слабобразвитые на аллювиальных отложениях, широко распространенные в прирусловой пойме рек Днепропетровщины;

- пойменные лугово-лесные, черноземовидные и болотно-лесные, приуроченные к центральным поймам и притеррасью степных рек;

- дерново-боровые малогумусные, сильновыщелоченные, песчаные, характерные для вторых песчаных террас рек.

В указанных почвах спектрографическим методом в валовой форме определены среднестатистические показатели содержания никеля (22-34), свинца (1,7-3,2), меди (23-93), ванадия (49-302), хрома (24-85), молибдена (1,9-3,6), марганца (102-1189) и титана ($2-19 \cdot 10^3$ мг/кг почвы).

Известно, что содержание микроэлементов в почвах шлакора обусловлено прежде всего их содержанием в почвообразующих породах. В поймах рек количественное содержание микроэлементов в почвах определяется также биогенной и гидrogenной аккумуляцией.